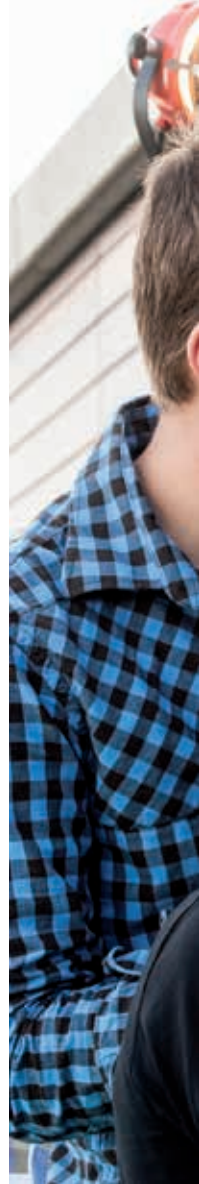

Helpende ouders op school effectief inzetten

Ouderparticipatie 3.0

Ouderbetrokkenheid heeft een positief effect op het leren van kinderen en op niet-cognitieve aspecten, blijkt uit onderzoek. Maar ouderparticipatie lijkt geen enkel effect te hebben (Bakker, Denessen, Dennissen & Oolbekkink, 2013). Toch wordt het helpen op school door zowel leerkrachten als ouders vaak bijzonder gewaardeerd. Het is daarom goed om uit te diepen wat ouderparticipatie oplevert: wanneer is het succesvol?

Peter de Vries is consultant bij CPS en houdt zich bezig met ouderbetrokkenheid op school (www.cps.nl/ouderbetrokkenheid)

Met hulp van ouders is er meer mogelijk op school. Kinderen krijgen zo meer kansen dan wanneer hun ouders geen ondersteuning bieden. Sommige ouders zorgen bijvoorbeeld voor vervoer en begeleiding bij schoolreisjes. Andere ouders helpen bij het geven van (creatieve) lessen. Ouders kunnen ook de werkdruk van leerkrachten verminderen door te helpen met schoonmaken – voor hen telt het belang van een schoon klaslokaal voor hun kinderen.

Vrijwilligerswerk op school

Het is goed om het onderscheid tussen ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid helder te houden. We spreken van ouderparticipatie wanneer ouders op school allerlei hand-en-spandiensten verrichten. Denk hierbij aan luizenmoeders en nakijkvaders. Eigenlijk gaat het gewoon om vrijwilligerswerk door ouders op school.

Op basisschool De Schakel in Utrecht ontbraken de vaders op school. Door middel van een vaderdenktank heeft men de vaders weten te motiveren en in hun kracht gezet. Ze klussen met hun kinderen en organiseren sportevenementen. Op deze manier heeft de school veel vaders actief weten te betrekken.

Een meer formele vorm van ouderparticipatie is wanneer ouders zelf het bestuur van een school of stichting vormen (Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad) of zitting hebben in een medezeggenschapsraad (MR).

Ouderparticipatie gebeurt vooral op de basisschool en heeft geen aantoonbare invloed op de schoolontwikkeling van kinderen. Bij ouderbetrokkenheid hebben ouders samen met de school een gedeelde verantwoordelijkheid voor hun kind. Ouders zijn dan (emotioneel) betrokken bij de schoolontwikkeling van hun kind. Zij tonen belangstelling, scheppen thuis voorwaarden om te leren en begeleiden hun kind hierbij

als dat nodig is. Maar ook overleggen zij, indien nodig, met de school over het welzijn van hun kind. Ouderbetrokkenheid vindt vooral thuis plaats. Bij meer ouderbetrokkenheid presteren leerlingen beter en hun welbevinden neemt toe.

Ouderparticipatie: hoe?

Ouderparticipatie is mooi en nuttig, maar het blijft hoe dan ook vrijwilligerswerk. Ouders die niet op school participeren, zijn niet minder betrokken en hoeven zich zeker niet schuldig te voelen dat ze hun kind tekort zouden doen. De school moet daar helder over zijn.

Volgens de principes van Ouderbetrokkenheid 3.0 zou ook ouderparticipatie op een 3.0-manier moeten gebeuren, wil het tot z'n recht komen. Dat betekent dat ook ouderparticipatie zich kenmerkt door:

1. Gelijkwaardigheid;
2. Samen verantwoordelijk;
3. Verantwoordelijk voor elkaar.

1. Gelijkwaardigheid

Bij gelijkwaardige ouderparticipatie zijn ouders niet het hulpje van de leerkracht, maar worden de taken samen verdeeld, vanuit een

Ouders die
niet op school
participeren, zijn
niet minder
betrokken en
hoeven zich niet
schuldig te voelen
dat ze hun kind
tekort zouden
doen

Foto's: Wilbert van Woensel

gelijkwaardige verhouding en met ieder een eigen positie. Als leerkracht geef je ouders dus geen 'opdrachten' of 'taakjes' waar je zelf niet of nauwelijks aan toekomt. Houd ook rekening met elkaars (drukke) agenda en zorg ervoor dat je oog hebt voor elkaars capaciteiten. Ouders zijn net als kinderen (en trouwens ook als leerkrachten) te motiveren wanneer er een beroep wordt gedaan op hun relatie, autonomie en (persoonlijke) competenties (Deci & Ryan, 2000). Dus ouderparticipatie kan alleen plaatsvinden wanneer er sprake is van een relatie met ouders, wanneer er recht gedaan wordt aan de eigen keus, ideeën en de agenda van ouders (autonomie) en wanneer er een beroep wordt gedaan op de persoonlijke competenties van ouders: waar is deze ouder goed in? Maak dus liever geen briefjes met algemene oproepen voor alle ouders.

Anneloes, leerkracht in groep 7, wil de ouders van haar groep graag laten participeren. Tijdens het startgesprek aan het begin van het jaar vraagt zij elke ouder wat hij of zij dit jaar kan bieden. Ze is altijd op zoek naar wat elke ouder zo speciaal maakt. Zo weet ze dat de vader van Tobias militair is,

dus vraagt ze hem of hij in groep 7 en 8 twee lessen over vredesmissies en het leger wil geven. De lessen zal ze samen met hem voorbereiden. Verder ontdekt Anneloes dat de moeder van Ishaan bij een bloemist werkt. Anneloes vraagt haar of zij met groepjes kinderen bloemstukjes wil maken.

2. Samen verantwoordelijk

Wanneer de school en ouders samen verantwoordelijk zijn voor een activiteit voor de leerlingen, worden ouders met respect behandeld, vergroot je hun waarde en verrijk je de school met ideeën van buiten. Zo stuur je ouders bijvoorbeeld niet met boodschappenlijstjes voor het sinterklaasfeest naar de winkel, maar laat je ouders vanuit die gezamenlijke verantwoordelijkheid meebouwen aan het sinterklaasfeest, en dus ook deel uitmaken van de sinterklaascommissie.

'Toen ik in de oudercommissie kwam, voelde ik me niet echt serieus genomen. Wij waren de hulpjes van de juf die ons steeds op pad stuurde om inkopen te doen. Tegenwoordig kennen we gelukkig een commissie, waarin enkele leerkrachten en ouders samen het

Vraag ouders, broers of zussen van leerlingen eens om iets over hun beroep te vertellen

Opa's, oma's, ouders of buurtbewoners kunnen vrijwilligerswerk doen voor de school, zoals computers repareren

jaarlijkse pleinfest vormgeven en de taken en verantwoordelijkheden verdelen. Door deze gelijkwaardigheid is iets doen voor de school een feest geworden en mijn kinderen zien dat ik er zichtbaar van geniet.' (Carla Verdoorn, moeder)

3. Verantwoordelijk voor elkaar

Bij ouderbetrokkenheid is de samenwerking tussen school en ouders niet vrijblijvend, vanwege het effect op kinderen. Maar bij succesvolle ouderparticipatie dragen school en ouders samen de verantwoordelijkheid voor de leerlingen, ieder vanuit hun eigen rol. Zo maken de school en ouders zaken mogelijk voor de leerlingen en geven ze hen in voorbereiding op hun leven in de maatschappij het goede voorbeeld. Natuurlijk moet de school dan ook ouders beschermen die onheus bejegend worden door andere, fanatieke ouders die vinden dat iedere ouder aan ouderparticipatie zou moeten doen. En dat goede voorbeeld geven geldt ook voor leerkrachten die ouders niet in hun waarde laten wanneer zij hen alleen maar vragen voor klusjes waar zij zelf niet aan toe komen.

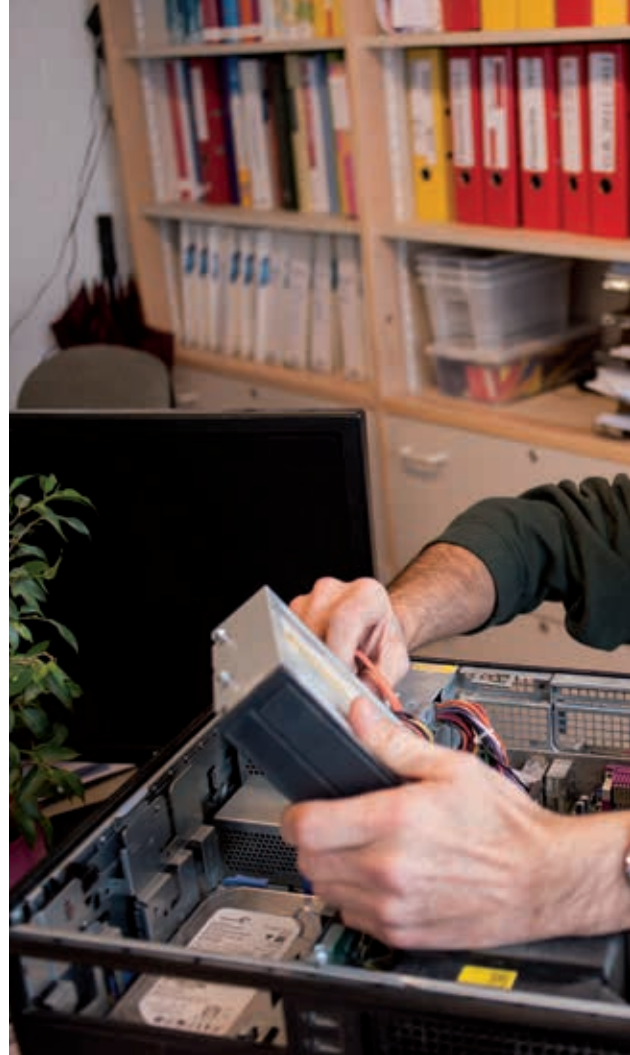
'Ik had geen flauw idee dat we ouders onvoldoende serieus namen en vond het wel makkelijk dat ze het ons gemakkelijker maakten met dingen waar wij moeilijk aan toe komen. Maar nu we samenwerken aan projecten zie ik de enorme waarde ervan in: ouders hebben – omdat zij niet in het onderwijs werken – weer andere frisse ideeën waardoor ons pleinfest nog meer uitblinkt van allerlei creatieve ideeën. En sommige ouders weten vervolgens van alles te regelen.' (Dirk, leerkracht)

Niet zonder risico's

Hoewel ouderparticipatie succesvol kan zijn, moet je er als school wel rekening mee houden dat ouderparticipatie ook risico's met zich meebrengt. Het gaat dan om de volgende zaken:

- **Te weinig distantie:** In feite is ouderparticipatie niks anders dan het doen van vrijwilligerswerk op de school van je kind. Ouders verichten dat vrijwilligerswerk vanuit een emotionele betrokkenheid. Stel dat de ontwikkeling van hun kind niet lekker loopt, dan kan er voor de school te weinig distantie zijn om met een van de vrijwilligers (de betreffende ouder) in gesprek te gaan over hun kind. Zeker wanneer ouders in een acceptatiepro-

De school moet ouders beschermen die onheus bejegend worden door andere ouders die vinden dat iedere ouder aan ouderparticipatie zou moeten doen

ces zitten, dat doorgaans begint met ontkenen en vaak gevolgd wordt door een vorm van boosheid en soms marchanderen (willen onderhandelen met de school), kan dit erg lastig zijn (Oostdam & De Vries, 2014). Ook kunnen ouders het moeilijk vinden om afstand te houden van wat er op school met hun kind gebeurt. Ze kunnen dan, bijvoorbeeld tijdens de luizencontrole, de leerling die altijd hun kind dwarszit eens flink de waarheid zeggen.

- **Rechten ontlenuen:** Sommige ouders ontlenuen rechten aan hun inspanningen op school: 'Ik doe al jaren de schooltuin, en nu laat je mijn kind zitten?' Of: 'Na zolang luizencontrole mag ik in groep 8 toch wel mee op schoolkamp met mijn dochter?'
- **Onvoldoende betrokken:** Ouders maken wellicht de drukste periode van hun leven mee. Naast een (drukke) baan vragen jonge kinderen veel aandacht en praktische organisatie (bijvoorbeeld vervoer naar sport, muziekles en vriendjes). Het is vaak een voorrecht dat ouders tijd hebben voor ouderparticipatie, terwijl andere ouders er soms door andere ouders op afgerekend worden dat zij 'nooit iets voor de school doen', zeker wanneer leerkrachten of de directeur dit soort geluiden versterken: 'Het zijn ook altijd dezelfde ouders die iets op school komen doen.' Soms wordt zelfs het woord 'betrokken' in dit verband gebruikt: ouders die niet

aan ouderparticipatie doen, zouden onvoldoende betrokken zijn.

- **Tekortgedaan:** Veel ouders voelen zich tekortgedaan wanneer ze worden ingezet als hulpje van de leerkracht en weigeren daarom iets aan ouderparticipatie te doen. Ze willen niet de klassenmoeder zijn die ouders mag verzamelen om te rijden tijdens het uitje en die als een soort secretaresse van de leerkracht de mailtjes door mag sturen naar andere ouders. Ook zijn er ouders die zich eraan storen dat hun baan minstens zo druk is als die van de leerkracht, en die geen zin hebben om de werkdruk van de leerkracht te verminderen (die in hun opinie bovendien lange vakanties geniet).

Om ouderparticipatie effectief en succesvol te laten verlopen, dien je als school te zorgen voor grote zorgvuldigheid.

Vrijwilligers uit de omgeving

Zijn ouders overigens de meest aangewezen partij om vrijwilligerswerk op school te doen? Op veel scholen zien we steeds meer opa's en oma's verschijnen, zeker wanneer zij een aantal momenten in de week de vaste oppas zijn. Maar ook andere vrijwilligers kunnen een bijdrage leveren aan de school. Denk hierbij aan:

- **Ex-ouders, buurtbewoners, jong-gepensioneerden, enzovoorts:** er zijn meer mensen in de

omgeving van de school die het wellicht leuk vinden om iets voor de school te doen.

- **Mensen die graag kinderen zouden willen maar nooit hebben gekregen:** zij zullen nooit of nauwelijks meer met het schoolleven in aanraking komen, terwijl ze dat misschien wel graag willen.
- **Studenten:** in sommige wijken zijn studenten actief die zich graag inzetten voor de school.

Piet is een gepensioneerde timmerman die vlakbij de school woont. Wat zijn ogen zien, maken zijn handen. Zijn kinderen zijn volwassen en wonen elders in het land. De kinderen van de burens zitten in groep 2, 5 en 7 en door de buurvrouw is Piet met de school in contact gebracht. Regelmatig is hij op school te vinden om klusjes te verrichten. Zoals een plank ophangen, de poppenkast repareren of een nieuwe computerhoek timmeren. Piet geniet enorm van de kinderen om hem heen en je merkt dat de kinderen van groep 1 tot en met 8 zichtbaar van Piet genieten met al zijn grapjes.

Het zorgt vaak voor een goede sfeer wanneer er onder vrijwilligers ook niet-ouders meedoen die met iets meer afstand naar de school kijken en geen dubbele belangen hebben. Het is dan wel raadzaam om met een vrijwilligersovereenkomst en een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) te werken, maar dat kost nauwelijks extra inspanning. Wanneer je als school insteekt op het betrekken van ouders en mensen uit de omgeving van de school, dan wordt er gebouwd aan een nog kansrijkere leeromgeving voor alle kinderen en vormt de school nog meer een onderdeel van de wijk waarin zij staat: de community bouwt dan mee aan goed onderwijs! ●

LITERA TUUR!

- Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M., & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Lerares en ouderbetrokkenheid: Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol van leraren daarbij*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Deci, E.L., & Ryan, R.M. (2000). The 'what' and 'why' of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 319-338.
- Oostdam, R. J., & Vries, P. de (red.) (2014). *Samen werken aan leren en opvoeden. Basisboek over ouders en school*. Bussum: Coutinho.
- Vries, P. de (2013). *Ouderbetrokkenheid 3.0: Van informeren naar samenwerken*. Amersfoort: CPS.